

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING

Deel 31

1 april 1971

No. 4

Adres van de Redactie:

B. J. LEMPKE, Oude IJselstraat 12, III, Amsterdam 1010 — Nederland

INHOUD: L. Vári & A. Diakonoff: In memoriam Dr. Antonie Johannes Theodorus Janse lepidopteroloog, 1877—1970 (p. 61). — W. Nijveldt: Over de rozetgallen op *Salix repens* L. (Kruipwilg) (p. 63). — D. Hille Ris Lambers: Two new taxa of *Drepanosiphum* Koch, 1855 (Homoptera, Aphididae) with a key to species (p. 72). — Literatuur (p. 80: W. N. Ellis). — Korte mededelingen (p. 71: Afdeling Zuid-Holland, Te koop; p. 79: P. Zonderwijk, H. J. Vlug; p. 80: Nieuwe aanwinsten voor de bibliotheek).

In memoriam Dr. Antonie Johannes Theodorus Janse lepidopteroloog, 1877-1970

Op 12 juni 1970 overleed te Pretoria op 93-jarige leeftijd Dr. A. J. T. JANSE, Erelid van onze Vereniging, jarenlang honoraire curator van het Transvaal Museum en een groot lepidopteroloog. Hij behoorde tot de generatie van bijna legendarische entomologen, zoals STAUDINGER, Karl JORDAN, ROTHSCHILD en Edward MEYRICK. Hun voorbeeld is verbazingwekkend doch schier onnavolgbaar.

Dr. JANSE was Nederlander. Hij werd geboren op 19 april 1877 te Den Haag, waar hij ook op school ging en opleiding kreeg voor onderwijzer bij de missie. In mei 1899 emigreerde hij naar Zuid-Afrika, waar hij onderwijzer werd te Waterval (thans Nieuw Smitsdorp). Naast zijn werk als onderwijzer begon hij alras met een enorm enthousiasme insekten te verzamelen en te bestuderen, vaak onder zeer primitieve omstandigheden; spoedig concentreerde hij zich op de vlinders en bracht in 45 jaren een unieke collectie Heterocera bijeen, Macro en Micro.

In 1905 werd hij docent aan de Transvaal Normaal School, waardoor hij zich veel meer op entomologie kon toelagen dan voorheen. Hij verhuisde dus naar Pretoria, waar hij systematisch onderzoek kon verrichten. Deze betrekking bekleedde hij tot zijn pensionering in 1937.

In de jaren 1921—1922 bracht hij een bezoek aan Europa gedurende welke tijd hij in de musea te London, Leiden en Berlijn werkte en vele honderden exemplaren van Zuidafrikaanse Heterocera op naam bracht, die een fundament zouden vormen van zijn verzameling. In het Brits Museum ontmoette hij een andere grote lepidopteroloog, W. H. T. TAMS, met wie hij sedertdien een hecht contact heeft onderhouden. De JOYCEY-verzameling van Pyraliden, die hij meebracht naar Pretoria, kreeg hij in London ten geschenke.

Spoedig na zijn terugkeer naar Pretoria kreeg hij de plaats die hij allang verdiende: hij werd benoemd tot ere-professor van systematische entomologie aan de Universiteit van Transvaal, welke betrekking hij behield tot zijn pensionering. In 1925 heeft de Universiteit van Zuid-Afrika zijn wetenschappelijke verdiensten geëerd met het toekennen van een ere-doctoraat.

JANSE'S energie, enthousiasme en werkvermogen kenden geen grenzen. In zijn begintijd verzamelde hij te voet. Soms trok hij er wekenlang op uit met een primitieve kampeeruitrusting op een kruiwagen, later met paard en wagen, tenslotte met een auto en een speciaal voor dat doel uitgeruste caravan. Gedurende het grootste deel van zijn leven moest hij verzamelen, opzetten en inrichten van de collectie, tot het maken van zijn eigen insektendozen toe, in zijn vrije tijd doen; toch vond hij ook nog tijd voor een reeks degelijke taxonomische publikaties, die alle door hemzelf werden geïllustreerd en die beschrijvingen van meer dan 500 nieuwe soorten bevatten. Hij heeft er altijd voor geijverd om gedetailleerde illustraties voor alle wetenschappelijke beschrijvingen verplicht te stellen.

Toen de Regering zijn collectie kocht, werd hij tot honoraire curator daarvan benoemd. Eerst werd de Heterocera-collectie van het Transvaal Museum naar zijn huis gebracht, teneinde die met zijn eigen collectie te verenigen! Pas in 1953 kwam in het Museum voldoende ruimte beschikbaar om het geheel daar op te stellen. In de periode tussen de jaren 1932—1964 schreef JANSE zijn magnum opus: „The Moths of South Africa”, een monumentale revisie van Geometridae, Noctuidae (Acronyctinae), Hepialidae, Nepticulidae, Adelidae, Gelechiidae en Limacodidae. Ieder deel bestaat uit half tekst en half platen, naar zijn eigen tekeningen en foto's. In totaal zijn een 50-tal publikaties over Lepidoptera van zijn hand verschenen.

Op 75-jarige leeftijd werd JANSE tot waarnemend directeur van het Transvaal Museum benoemd gedurende de afwezigheid van de directeur, een bewijs hoe hoog hij bij de Curatoren stond aangeschreven.

Na zijn 75ste jaar heeft hij nog drie grote verzamelexpedities in een auto met caravan ondernomen, waarbij hij slechts door zijn echtgenote als enige assistente werd begeleid. De meeste vlinders heeft hij zelf in het veld opgezet. Tot kort voor zijn dood heeft hij zijn werk voortgezet en nog twee complete manuscripten nagelaten. Zijn brieven waren met een zeer duidelijke en vaste, bijna jeugdige hand geschreven. Kort voor zijn laatste ziekte schreef hij: „Zo lang mijn hand en oog nog goed zijn, kan het werk voortgaan”.

Deze brieven van JANSE waren altijd iets van een gebeurtenis: zij ademden zoveel levenskracht, enthousiasme en vertrouwen in het werk, dat zij altijd iets beмоedigends en fris in zich hadden. Als men bedacht dat de schrijver 89, 90, 91 jaar werd, dan schaamde men zich over eigen limitaties . . .

Slechts enkelen van ons worden begenadigd met zoveel enthousiasme voor hun vak. Slechts weinigen kunnen zich er zo oprecht en volledig aan geven. En als daarbij een ongewoon werkvermogen en inzicht gevoegd worden, dan heeft men de oerstof, waaruit die grote generatie gemaakt was. Het was een benijdenswaard, vol en gelukkig leven.

L. VÁRI, Pretoria, & A. DIAKONOFF, Leiden.